

Sylwetka Profesora Romana LIPOWICZA

Profesor **Roman LIPOWICZ** urodził się 4 września 1900 roku w Rybniku. Zaraz po pierwszej wojnie światowej podjął studia w dziedzinie prawa i ekonomii na Uniwersytecie Poznańskim. W tym okresie odbył roczną praktykę w Zakładach Cegielskiego, podczas której otrzymał propozycję dalszych studiów na Politechnice Gdańskiej wraz ze stypendium. W latach 1922-1928 studiował na Wydziale Budowy Maszyn tej uczelni i w 1928 roku uzyskał akademicki stopień inżyniera dyplomowanego.

Po studiach w Gdańsku, wraz z żoną zamieszkał w Poznaniu, skąd jako inżynier wyjechał na stypendium do szwedzkiej firmy Alta-Laval. Tam zdobył specjalizację z zakresu urządzeń stosowanych w młeczarstwie i chłodnictwie. Swoją wiedzę zawodową pogłębiał w Danii, Niemczech i Włoszech. Po powrocie do kraju przeniósł się do Warszawy, gdzie pracował na stanowisku kierownika w Biurze Technicznym Centralnej Spółdzielni, projektując młeczarnie i chłodnie. W Warszawie mieszkał do wybuchu II wojny światowej. Wtedy to wstąpił do batalionu obserwacyjnego w Legionowie, z którym przekroczył granicę węgierską. Z obozu dla internowanych trafił do obozu jenieckiego w Ninburgu nad Wezerą i tam doczekał końca wojny.

Powojenny rozdział życia, Roman Lipowicz wraz z rodziną rozpoczął w Gdańsku. Datę 10. września 1945 roku nosi tymczasowe zaświadczenie stwierdzające, że „urodzony w Rybniku Lipowicz Roman jest zatrudniony w Zjednoczonych Stocznich Polskich – Stocznia nr 1 w Gdańsku (była Stocznia Gdańska), w charakterze kierownika Biura Konstrukcyjno-Maszynowego”. W Stoczni, na stanowisku kierownika działu technicznego, pracował do 1948 roku. Równoległe z pracą w Stoczni, od 1947 r. rozpoczął zleczone wykłady z urządzeń chłodni-

czych na Wydziale Mechanicznym, a od 1949 r. prowadził także wykłady zleczone z chłodnictwa na Wydziale Budowy Okrętów.

Budowane w stocznich statki należało wyposażać w chłodnie. W początkowym okresie opierano się na urządzeniach importowanych. Nabywane doświadczenia pozwoliły na stopniowe wprowadzanie rodzimych projektów. Specyfiką tego okresu było stosowanie różnorodnych czynników chłodniczych, które wymagały odpowiednich rozwiązań technicznych instalacji, np.: na rudowęglowcu „Soldek” (1948) w chłodni prowiantowej zastosowano chlorek metylu, na statkach serii B-50 (produkowanych około 1950 roku) chłodnie ładunkowe pracowały na dwutlenek węgla, z kolei na drobnicowcu „Feliks Dzierżyński” (1950) zastosowano pośredni system chłodzenia w układzie amoniak - solanka. W tym czasie zaprojektowano i wykonano absorpcyjne urządzenie chłodnicze na bazie rybackiej „Kaszuby”. W drugiej połowie lat 50-tych w chłodnictwie okrętowym nastąpił okres gwałtownej „rewolucji” freonowej. Na statku typu B-513 „Wolin” (1960) po raz pierwszy w kraju zastosowano freon R 12, jako płyn roboczy w instalacji chłodni ładunkowej, a następnie zaczęto wprowadzać nowe czynniki syntetyczne: R 22 i R 502, które skutecznie wyparły naturalne płyny robocze stosowane w okresie powojennym. Profesor aktywnie uczestniczył w powstawaniu chłodniczej techniki okrętowej i jednocześnie uczył chłodnictwa w Politechnice, wskazując tym samym na pilną potrzebę rozwijania tej dziedziny wiedzy w kraju.

Dzięki staraniom prof. A. Rylke – dziekana Wydziału Budowy Okrętów i poparciu późniejszego rektora prof. R. Szewalskiego, w dniu **1 lutego 1953 roku**, powstała Katedra Chłodnictwa, a Roman Lipowicz, otrzymał nominację na jej kierownika. Była to **pierwsza Katedra Chłodnictwa w Polsce** (z dniem 1 września 1954 roku Minister Szkolnictwa Wyższego przyznał mgr inż. R. Lipowiczowi tytuł profesora).

W latach 1955-56, Profesor był prodziekanem Wydziału Budowy Okrętów. W latach 1948-1955 pracował w charakterze rzeczoznawcy w Centralnym Zjednoczeniu Przemysłu Mleczarskiego w Gdańsku i jednocześnie w latach 1949-1953 w Biurze Projektów Budownictwa Przemysłowego w Gdańsku.

W tym okresie w świat wyruszają pierwsi wychowankowie – specjaliści z dziedziny chłodnictwa – zajmujący szereg znaczących stanowisk w powstających ośrodkach specjalistycznych, w których podejmowano projektowanie, budowę i eksploatację krajowych urządzeń chłodniczych, np.: w powstałym w 1952 roku Przedsiębiorstwie Budowy Urządzeń Chłodniczych w Gdyni, w Biurze Projektów Budownictwa Morskiego w Gdańsku, Centralnym Biurze Konstrukcji Okrętowych w Gdańsku, stoczniowych biurach konstrukcyjnych, w przedsiębiorstwach połowowych, chłodniach portowych i lądowych instytucjach naukowo-badawczych, oraz wielu innych jednostkach. W sumie na chłodników wykształcił ponad **330 absolwentów** Politechniki Gdańskiej.

Pierwszym absolwentem specjalności chłodniczej w tej uczelni, po zdaniu w dniu 10.06.1952 r. egzaminu dyplomowego, został mgr inż. Bogdan Kallnik (1921-2000). Po dyplomie był starszym projektantem w Zakładzie Chłodnictwa (istniejącym przy Katedrze Chłodnictwa jako gospodarstwo pomocnicze), a równocześnie

zawodowo związany był, aż do odejścia na emeryturę, z Biurem Projektów Przemysłu Mięsnego w Gdańsku.

13 grudnia 1962 roku Roman Lipowicz, powołany został na stanowisko prof. nadzwyczajnego w Politechnice Gdańskiej.

Zakład Chłodnictwa, działający jako gospodarstwo pomocnicze przy Katedrze, pod kierunkiem Profesora, stał się w latach 1950-1960 wiodącym, a właściwie jedynym w kraju ośrodkiem w projektowaniu sztucznych lodowisk. Zaczęło się od zaprojektowania, w uprzednio wybudowanej hali sportowej w Łodzi, płyty lodowiska wraz z kompletną instalacją chłodniczą (1954 – 57). Było to pierwsze sztuczne lodowisko kryte w hali wielofunkcyjnej, zaprojektowane i zrealizowane w Polsce. Na tym udanym i czynnym do dzisiaj obiekcie, pracownicy Zakładu Chłodnictwa nabyli zasób wiedzy i doświadczeń, który pod kierunkiem Profesora, pozwolił im na projektowanie kolejnych obiektów. Głównymi projektantami kolejnych lodowisk, pod kierunkiem Profesora, byli zatrudnieni wówczas na część etatu w Zakładzie Chłodnictwa:

- **mgr inż. Bogdan Kallnik** (zatrud. 1952 – 1970), lodowiska w Bydgoszczy, Krakowie, Nowej Hucie, Torwarze;
- **mgr inż. Władysław Korczak** (zatrud. 1954 – 1970), lodowiska w Warszawie (treningowe na Torwarze), Krynicy, Opolu, Nowym Targu, Sosnowcu (zespół dwóch płyt), Gdańsku „Olivia” (dwie płyty – kryta i otwarta 1967).

Lodowisko w Nowym Targu, jako pierwsze w Polsce zaprojektowano i zrealizowano na bezpośrednie odprowadzenie amoniaku. Ogółem zrealizowano 10 projektów lodowisk o standardowych wymiarach 30 x 60 m. W 1967 roku w Polsce było w tym czasie 16 sztucznych lodowisk.

W Zakładzie Chłodnictwa powstały również projekty wielu instalacji chłodniczych i klimatyzacyjnych dla obiektów morskich i lądowych; kilkanaście z nich wykonał mgr inż. Zdzisław Sobol, jeszcze jeden starszy projektant, zatrudniony na część etatu w Zakładzie Chłodnictwa w latach 1957 – 70.

W marcu 1960 r. profesor R. Lipowicz uzyskał tytuł Rzeczoznawcy Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Mechaników Polskich SIMP w zakresie urządzeń chłodniczych, natomiast w styczniu 1966 r. został powołany na Zastępcę Przewodniczącego Komitetu Koordynacji Badań Naukowych w Chłodnictwie. W lutym 1968 roku Minister Przemysłu Spożywczego mianował Profesora na członka Rady Naukowej Centralnego Laboratorium Chłodnictwa, wiodącej w kraju placówki naukowo-badawczej zajmującej się technologią chłodniczą żywności.

W sprawozdaniu zamykającym okres istnienia Katedry Chłodnictwa (do 30.09.1969 r.) i Zakładu Chłodnictwa, jako gospodarstwa pomocniczego przy Katedrze, Profesor podał, iż wykonano przeszło sto poważnych prac zleconych, w tym projekty 11 sztucznych lodowisk (jednego projektu lodowiska, przy Stoczni Płn. w Gdańsku, nie zrealizowano z uwagi na planowaną budowę Hali Sportowej „OLIVIA”).

Z ważniejszych prac należałoby wymienić:

- realizację projektu hurtowej chłodni mleczarskiej w Poznaniu w 1980 r.;
- projekt modernizacji chłodni owoców w Warszawie;
- projekty wytwornic lodu blokowego i łuskowego;

- klimatyzację i wentylację ładowni na statkach, komory dekompresyjnej fitotronów, krytych obiektów sportowych,
- modernizację instalacji chłodniczych w wielu zakładach mięsnych, cukierniczych, rybnych itp.,
- ścisłą współpracę z Bydgoską Fabryką Lodówek (następnie przemianowaną na Bydgoską Fabrykę Urządzeń Chłodniczych).

Na ręce Profesora R. Lipowicza kierowano liczne podziękowania, m.in. za udane ekspertyzy tuneli zamrażalniczych instalowanych na bazach rybackich. Pod jego kierunkiem wykonano kilkadziesiąt ekspertyz różnych urządzeń i instalacji chłodniczych, zarówno lądowych, jak i okrętowych oraz szereg badań cieplnych, sprawowano także nadzór nad remontem, montażem i uruchomieniem licznych komór chłodniczych i zamrażarek.

Cechą charakterystyczną kierowanej przez Profesora Lipowicza Katedry, a później Zakładu Chłodnictwa było bardzo silne powiązanie ich działalności z gospodarką, wykonywanie prac projektowych natychmiast wdrażanych i realizowanych.

Ogromną pracowitość łączył Profesor z humorem i dowcipem, zawsze znajdował czas na uprawianie taternictwa latem i jazdę na nartach zimą. Szczególnie cenił bezpośredni kontakt ze studentami, będąc dla nich osobą niezwykle życzliwą. Miał znakomite poczucie humoru, cieszył się ogromnym autorytetem wśród całej społeczności Politechniki Gdańskiej. Był świetnym pedagogiem, wnikliwym i wymagającym opiekunem i doradcą. Potrafił „zarażać” młodych bakcylem chłodnictwa. Kilkakrotnie gościł na wieczorkach tanecznych, organizowanych w domu studenckim po egzaminach dyplomowych, zadziwiając wszystkich żywotnością i upodobaniem tańca oraz znanstwem dobrych trunków. Warto podkreślić, iż w owych latach egzaminy dyplomowe zdawały tego samego dnia całe grupy studentów, stąd też dzień taki był swoistym świętem specjalności. Profesor miał też zwyczaj zapraszania swoich dyplomantów na konsultacje do domu przy ul. Krętej 8.

Prof. Lipowicz opublikował kilkadziesiąt prac w czasopiśmie technicznych krajowych i zagranicznych, wygłosił kilkanaście referatów z dziedziny urządzeń chłodniczych. Niezwykle cenne są jego opracowania poświęcone ekonomicznemu doborowi silników elektrycznych przeznaczonych do napędu sprężarek chłodniczych oraz opracowania analityczne podejmujące trudny temat rozruchu urządzeń chłodniczych, pracujących w różnych konfiguracjach obiegów chłodniczych, w tym w układach busterowch.

W przededniu emerytury, w wieku 70 lat, w ustawowym czasie, z dniem 30.09.1970 roku Roman Lipowicz przestał być etatowym pracownikiem Politechniki. Za pracę społeczną i zawodową został odznaczony m. innymi srebrną odznaką honorową NOT. Przez następnych 9 lat, po przejściu na emeryturę, wspomagał swą ogromną wiedzą i doświadczeniem Zakład Chłodnictwa, prowadząc liczne prace dyplomowe oraz konsultacje naukowe i projektowe.

Do ostatnich dni Profesor interesował się sprawami uczelni i branży. Zadziwiał znanstwem aktualnie dziejących się spraw gospodarczych i finansowych, mając o tym własny oryginalny sąd.

Opracował:
Andrzej WRÓBLEWSKI